

Buurtprofiel **Leliënberg**
Een beeld van de zone Leliënberg te Curaçao

Buurtprofiel Leliënberg

Zone 06

Anno 2011

Een beeld van de zone Leliënberg te Curaçao

MINISTERIE VAN
**SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID
EN WELZIJN**

Voorwoord:

Het project buurtprofielen is een initiatief van het voormalig Sociaal Kennis Centrum. Het project is gestart als kwalitatief deelonderzoek van de buurtmonitor. Al tijdens de informatiebijeenkomsten met de wijkvertegenwoordigers is de behoefte gebleken om in de vorm van wijk- c.q. buurtprofielen een totaal-beeld van wijken vast te leggen. Buurtprofielen hebben als doel inzicht te bieden in het ontstaan van de wijken, de huidige situatie en het in kaart brengen van relevante ontwikkelingen.

Met de realisatie van buurtprofielen wil het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn een bijdrage leveren aan een integrale wijkaanpak voor Curaçao. Door kennis over de wijken te genereren en op een toegankelijke manier te presenteren ontstaat meer kennis over de situatie in de wijken, kan beter ingespeeld worden op de daadwerkelijke behoeftes van de bewoners en kunnen gerichte acties ondernomen worden.

De buurtprofielen hebben als ondertitel meegekregen:

Si mi sa mi pasado i mi presente mi por skohe mi futuro!

Door het verleden te kennen en het heden in kaart te brengen kunnen we onze toekomst gericht bepalen.

Voor u ligt het buurtprofiel van de zone Leliënberg, wij hopen dat een ieder die geïnteresseerd is in deze zone baat zal hebben bij dit document.

Inhoudsopgave:

Inleiding

- 1. Geografische positionering**
- 2. Historische ontwikkeling**
- 3. Sociaal-economische en demografische kenmerken**
- 4. Participatie**
- 5. Sociaal Kapitaal**
- 6. Leefbaarheid**
- 7. Veiligheid**
- 8. Gezondheid**
- 9. Sociale kaart**
- 8. Wijkontwikkeling**

- Bijlage 1: Profiel van zone Leliënberg**
Bijlage 2: Geraadpleegde informanten
Bijlage 3: Literatuurlijst

Inleiding:

In een buurtprofiel worden objectieve en subjectieve data naast elkaar gezet en met elkaar in verbinding gebracht. Er worden bepaalde ontwikkelingen gesignaleerd en de beleving van deze ontwikkelingen worden verwoord aan de hand van de verhalen van de inwoners zelf.

Elk buurtprofiel begint met een geografische positionering. Daarin worden, aan de hand van de op Curaçao algemeen gangbare zone-indeling, de grenzen van de zones duidelijk weergegeven en wordt aangegeven welke wijken onderdeel van de betreffende zone uitmaken. Na de geografische positionering in hoofdstuk 1 volgt in hoofdstuk 2 een historische schets over het ontstaan van de wijken. In hoofdstuk 3 worden de sociaal-economische en demografische kenmerken op een rijtje gezet. Daarin wordt een situatieschets gegeven hoe de bevolkingsopbouw in de buurt er uit ziet en tevens de situatie ten aanzien van werk en inkomen.

Vervolgens wordt in de hoofdstukken 4 t/m 8 een nadere toelichting gegeven op de aspecten participatie, sociaal kapitaal, leefbaarheid, veiligheid en gezondheid. In hoofdstuk 9, sociale kaart, wordt weergegeven welke voorzieningen en organisaties er aanwezig zijn in de wijken. Tot slot is in hoofdstuk 10 aandacht voor belangrijke ontwikkelingen in de wijken, waarbij in ieder geval specifieke wensen en behoeftes van de bewoners worden meegenomen en aandacht wordt besteed aan de “helden” uit de buurt.

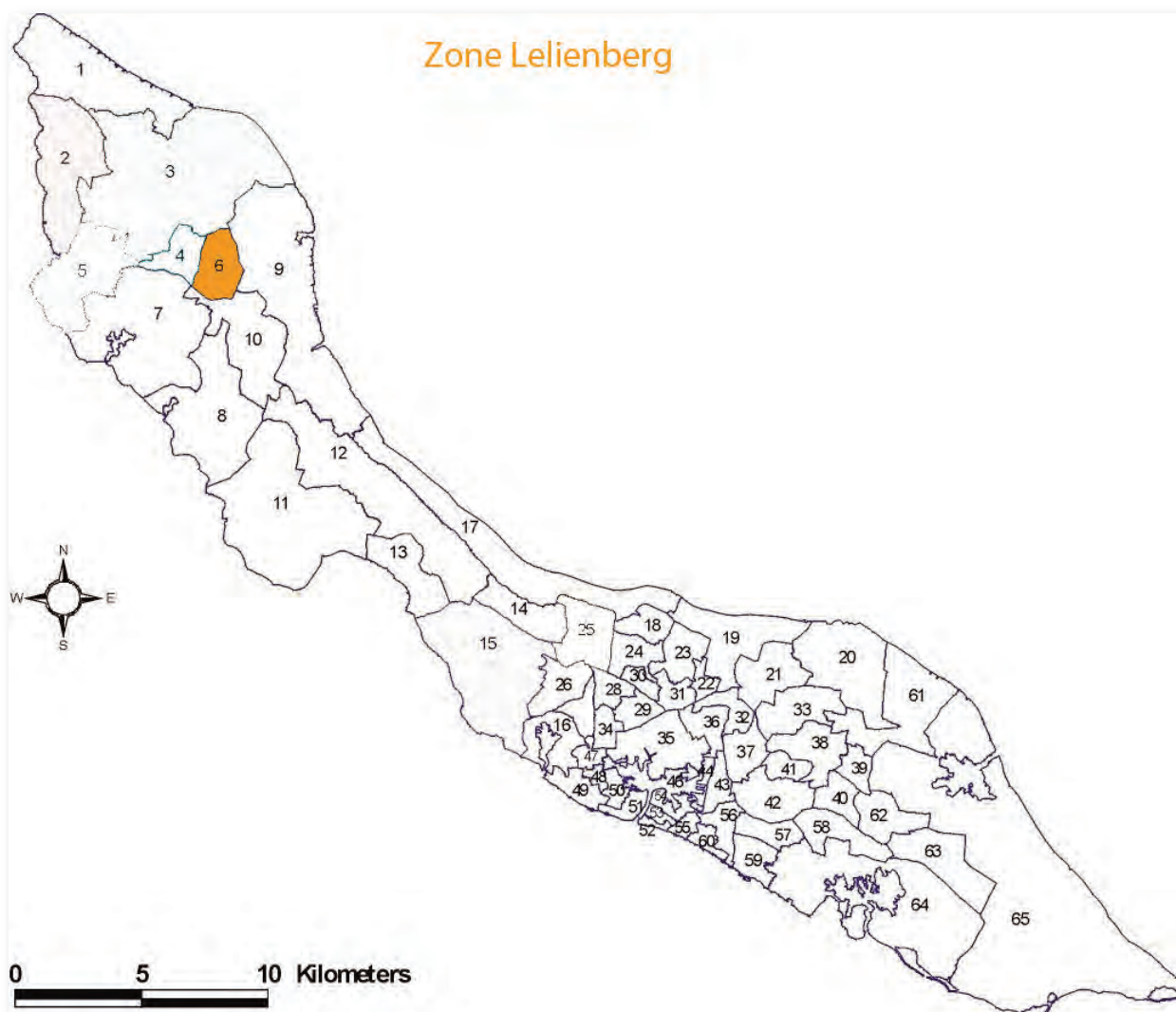
Elk buurtprofiel wordt afgesloten met een 3-tal bijlagen. In deze bijlagen wordt een cijfermatige samenvatting van het profiel van de zone weergegeven, wordt aangegeven welke personen een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van het profiel en wordt een overzicht gegeven van relevante achtergrondliteratuur en aanvullende informatiebronnen.

1. Geografische positionering van de zone Leliënberg

Buurt: zone Leliënberg

Zonegebied: o6

Code: 2002

“Leliënberg is heel groot, maar de grenzen zijn “hopi brua”. Waar ik woon heet het Bou’Barber, mijn burens wonen wel in Leliënberg, hierachter is Wacao, daarginds is Dokterstuin en die kant op is weer Leliënberg, tot aan de snack Shimaruku”.

Inwoonster Leliënberg

Deze zone omvat de voormalige plantage Leliënberg. Op dit moment hebben de binnenwegen geen naam, maar Fundashon Kultural Banda’bou is bezig met de straatnamencommissie om hier verandering in te brengen en de straten een eigen naam toe te kennen¹. De kwaliteit van de binnenwegen varieert sterk, sommige wegen zijn goed verhard, andere zijn helemaal niet verhard. Volgens de geocode indeling van DROV is de Kaminda

¹Informant: Rudi Rooi, lid van Fundashon Kultural Banda’bou.

Prospero (“Popo”) G. Rojer (Luchadó pa desaroyo di Banda abou) de zuidelijke grens van deze zone, en de Weg naar Westpunt de noordelijke grens. De bewoners van Leliënberg zijn het niet eens met deze begrenzing. Ongeveer waar het voormalige gebouw van de Kredit Union Wacao staat, lopen twee binnenwegen middenin de zone, één richting Shimaruku Snèk en de ander richting het voetbalveld van Leliënberg. Volgens de bewoners markeren deze binnenwegen de scheidingslijn tussen Wacao en Leliënberg binnen zone 6. Vermoedelijk heeft dit verschil van interpretatie te maken met een andere gangbare indeling, namelijk die het Bevolkingsregister (“Kranshi”) hanteert bij verkiezingen, als stemdistricten. De door DROV gehanteerde geocode indeling komt geen enkele bewoner, die gesproken is tijdens het voor deze buurtprofielen uitgevoerde veldwerk bekend voor. Voor alle geraadpleegde respondenten is de indeling van “Kranshi” vanzelfsprekend en wordt op bewonersniveau als de enige juiste beschouwd.

Het is dus niet gemakkelijk om de officiële begrenzing van Leliënberg aan te geven. Sleutelinformant Rudi Rooi doet dat als volgt: “Leliënberg begint waar mijn oma woonde, daar op de punt. Het loopt dan door tot de snèk Shimaruku. Die straat heeft geen naam, maar komt uit op de weg die van Barber naar Westpunt loopt. Op de Weg naar Westpunt is ter hoogte van Wacao een veld. Iedereen die aan de noordkant / zee kant van de weg woont, woont in Wacao. Mensen die aan de andere kant van de weg wonen, die wonen in Leliënberg.”

Rudi Rooi, sleutelinformant

2. Historie en cultuur

Plantagegeschiedenis

Vroeger was Leliënberg een plantage. Plantages waren de hoeksteen van de slavernij op Curaçao. Rond 1700 zijn de eerste plantages opgericht als “compagnieplantages”, oftewel plantages die in eigendom waren van de West-Indische Compagnie (WIC). Een kleine eeuw later, na het vertrek van de WIC, ontstonden de particuliere plantages².

De plantage bestond meestal uit het landhuis van de “shon”³ en een dorp van gemiddeld 30 tot 100 lemen hutjes waar de slaven woonden. Vooral op Banda’bou waren veel plantages. Ondanks de officiële afschaffing van de slavernij in 1863, werd het hier in een bepaalde vorm voortgezet, ook wel “sistema di paga tera”⁴ genoemd. Naast Savonet, Sta. Cruz, Groot en Klein Sta. Martha, Pannekoek, St. Nicolaas, Knip, Wacao, Ascencion, Dokterstuin, Rif, Porto Marie, San Juan, Hermanus, Siberie, St. Sebastian en Hato was Leliënberg een van de belangrijkste plantages. Plantage Leliënberg werd in die tijd ook wel St. Heronimus genoemd, zo heette het landhuis, in de volksmond verbasterd tot Ciroma.

Van het landhuis is tegenwoordig weinig meer over dan een in elkaar gestorte ruïne. Toen het rond 1710 gesticht werd was het met 1200 hectaren een van de grootste plantages. Er werd een zeer grote gemengde veestapel gehouden en tussen 1905 en 1907 werd in de grotten van de San Hironimoberg fosfaat gewonnen. Aan het eind van de 19e eeuw ging het steeds slechter met de plantage. In 1878 volgde een veiling door de hypotheekhouder omdat de rente en aflossingen niet meer werden betaald. De eigenaar van de plantage, J.M.P. Rojer zat financieel aan de grond. Hij raakte niet alleen St. Hero-nimus kwijt maar ook de andere landhuizen die hij bezat: Dokterstuin, Pannekoek, Piscadera, Salinja Ariba en Stenen Koraal. Om in zijn bestaan en de zorg voor zijn grote familie te kunnen voorzien vroeg Roojer de gouverneur om een stuk huurgrond waar hij landbouw kon bedrijven. De rest van zijn leven heeft hij zo in een armoedig klein hutje op gehuurde grond doorgebracht.⁵

Bewoners van Leliënberg geven aan dat er nog resten te vinden zijn van slavenmuren die de afscheiding vormden tussen de verschillende plantages.

“Een gedeelte van Leliënberg heet “Ristant”. Dat is daar, in de buurt waar Maria, dochter van Armando woont. Een afrastering van stenen begrenste dit gebied. In Ristant sloten ze de slaven op, die op de een of andere manier lichamelijk niet meer in staat waren het werk te doen, bijvoorbeeld omdat ze kreupel waren. Ze zetten ze gewoon apart op een leeg terrein. De slaven waren bloot, ze hadden geen kleren aan. ‘Pabou di Gabi’ staat ook zo’n stenen afrastering. Die begint in Wacao en loopt helemaal door tot in Dokters-tuin. De slaven moesten de stenen zelf sjouwen en hebben die muurtjes ook gebouwd. Later heeft de Shell alle stenen meegenomen, ze gebruikten ze om vloeren te maken voor hun tanken.”

Lorencio ‘Tou’ Sambo, sleutelinformant

²Centraal Bureau voor de Statistiek (2003), Leefsituatie in enkele achterstandsbuurten van Curaçao. Historische achtergronden en statistische feiten, Curaçao,

³De “shon” is de landeigenaar.

⁴“Paga tera” is een vorm van pacht die door voormalige slaven betaald werd aan de voormalige slavenhouders om gebruik te blijven maken van de grond waar ze woonden. Daarmee bleef ondanks de afschaffing van de slavernij een sterke economische afhankelijkheid van de voormalige slaven van hun voormalige slavenhouders bestaan.

⁵Huijgers, D. & Ezechiels (1992), Landhuizen van Curacao en Bonaire. Amsterdam/ Haarlem

Rol Katholieke kerk

Naast de plantages speelt de katholieke kerk een grote rol in de geschiedenis van Banda’bou. De kerk had een belangrijk aandeel in de ontwikkeling van het onderwijs in deze regio. Met eigen middelen startten de zusters van Roosendaal in 1848 de eerste school op Barber. Toch was onderwijs nog niet meteen algemeen toegankelijk voor ‘slavenkinderen’. Het koloniale bestuur stelde geen middelen beschikbaar voor onderwijs in de buitendistricten. Desalnietemिन eiste het gouvernement dat het onderwijs kostenloos moest zijn, alleen toegankelijk voor vrije kinderen en dat er geen enkele godsdienst van welke kerkgenootschap ook mocht worden onderwezen. De school werd bezocht door 70 jongens en meisjes, afkomstig uit Barber en omgeving. De zusters laptten de eisen van de overheid aan hun laars en gaven na schooltijd officieus les aan ‘slavenkinderen’⁶.

Arbeidsmigratie naar de stad

“De jeugd van tegenwoordig is helemaal niet geïnteresseerd in landbouw. Een kunuku zegt hen niet zoveel. Ook de kennis hoe ze met beesten om moeten gaan is heel erg achteruit gegaan. De kinderen behandelen de ezels slecht, ze slaan ze om ze te laten lopen. Ze mishandelen de dieren zonder er zelf bewust van te zijn”

Beatrix ‘Tichi’ Leito-Koeiman, sleutelinformant

Tot ongeveer 1940 waren landbouw en veeteelt de belangrijkste bezigheid voor de inwoners van Leliënberg, net als elders op Banda’bou. De mensen leefden eenvoudig en sober, ze waren in belangrijke mate zelfvoorzienend. Door een geit of een schaap te verkopen of de oogst uit de kunuku, bijvoorbeeld een zak met kruiden, kwamen de mensen aan geld om andere artikelen te kopen. Het verdiende geld werd bewaard in een zak en begraven in de grond. Er waren immers nog geen banken. Die kwamen pas laat in de regio Banda’bou. Ook toen vanaf 1917 sommige mannen in Nieuwpoort bij de Mijnmaatschappij en later bij de Shell gingen werken, gingen de landbouwactiviteiten gewoon door. De landbouwgronden waren

omheind met cactushagen, maar waren door openingen met elkaar verbonden. Iedereen hielp elkaar met het telen en oogsten.

De afstand van Leliënberg naar de stad werd veelal te voet afgelegd. De mannen die in de stad, de haven of Shell, werkten bleven er meestal een week of twee. Ze verbleven in Colon, waar tegenwoordig het winkelcentrum is. Destijds was Colon een buurt vol met piepkleine huisjes voor arbeidsmigranten uit Banda’bou maar ook andere plekken van het eiland. Ergens halverwege de jaren 30 kwam er de eerste vorm van openbaar vervoer tussen de stad en Banda’bou: een truck die ’s avonds in de tuin van de pastoor van de kerk van Barber werd geparkeerd.

Typische achternamen van Leliënberg

Achternamen die kenmerkend zijn voor Leliënberg zijn Sambo, Melfor, Lourens, Leito, Doran, Hortencia en Jansen.

“De overheid heeft de familienamen in de war gegooid. Er zijn broers en zussen met dezelfde moeders, maar toch hebben ze verschillende achternamen. Mijn vader is geboren Pieter, hij heet Martile Pieter, maar hij staat ingeschreven als Thomas Pieter. ‘Kranshi’ heeft zijn Christelijke naam ingeschreven als zijn echte voornaam”

Lorencio ‘Tou’ Sambo, sleutelinformant

⁶Komishon 150 Aña Enseñansa Katoliko (1992), 150 jaar Rooms Katholiek Onderwijs op de Nederlandse Antillen; een gedenkboek ter herinnering aan de komst der Zusters 150 jaar geleden op de Nederlandse Antillen, Curaçao

3. Sociaal economische en demografische kenmerken

Aantal inwoners

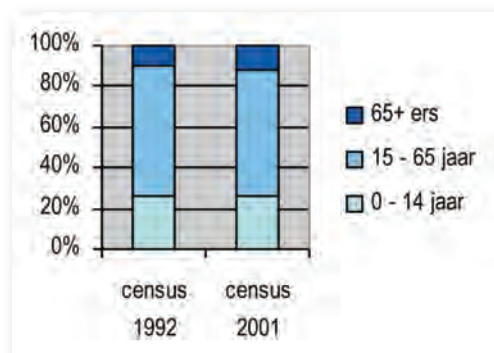
De zone Leliënberg is, naar begrippen van Banda'bou, met een oppervlakte van 3,96 km² klein te noemen. Het is ook niet zo dichtbevolkt. In Leliënberg wonen in 2001 per vierkante kilometer 165 bewoners, eilandelijk neigt de bevolkingsdichtheid met 302 naar het dubbele.

Kwantitatief gezien wonen in Leliënberg dus ook niet zoveel mensen. In 1992 woonden er 691 mensen in Leliënberg, in 2001 waren dat er 653. Dat betekent een bevolkingsdaling tussen 1992 en 2001 van 5,5%. Veel minder dus dan gemiddeld op Curaçao het geval is, eilandelijk gezien daalt de bevolking met 9,3%.

Bewonerssamenstelling

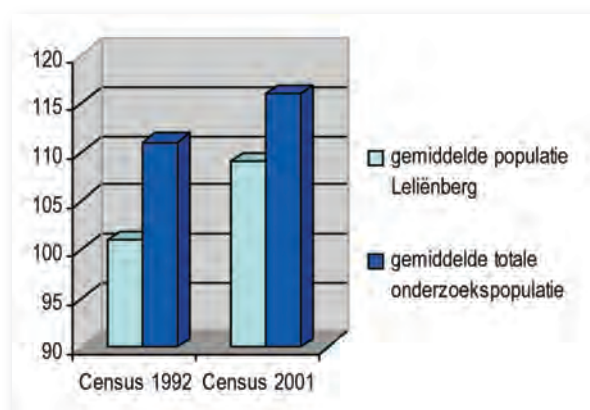
De laatste jaren is er op Curaçao sprake van tegelijkertijd een ontgroenings- en vergrijzingsproces. Dat betekent dat het aantal jongeren afneemt en het aantal 65-plussers toeneemt. Leliënberg vertoont hierin geen afwijkend beeld, de cijfers komen sterk overeen met het eilandelijk gemiddelde.

Tabel 1: ontwikkeling relatieve leeftijdsverdeling in Leliënberg in 1992 en 2001

In Leliënberg is de verdeling tussen mannen en vrouwen behoorlijk evenwichtig. Daar waar eilandelijk gezien een behoorlijk vrouwenoverschot wordt gesignaleerd is dat in Leliënberg nauwelijks het geval.

Tabel 2: *sexratio (= aantal vrouwen per 100 mannen) in Leliënberg in 1992 en 2001*

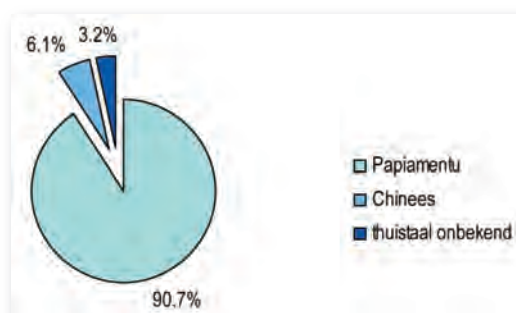
Ondanks een lichte groei is het aantal allochtone inwoners nog steeds laag in Leliënberg. In 1992 was 0,3% van de bevolking niet op Curaçao geboren, in 2001 is dat percentage gestegen naar 6,2%.

De niet op Curaçao geboren inwoners van Leliënberg komen uit verschillende landen, er is niet een specifieke groep immigranten te benoemen. Met 47,9% tegenover 52,1% zijn er iets meer vrouwelijke dan mannelijke allochtonen in Leliënberg.

Thuis taal

Uit een analyse van de de meest gesproken thuistaal komt naar voren dat in 90,7% van alle gezinnen Papiamentu de hoofdtaal is. Opvallend is dat na het Papiamentu het Chinees in Leliënberg met 6,1% de meest gesproken thuistaal is. Dat in de analyse van de groep allochtonen de Chinese bevolkingsgroep niet naar voren komt, duidt erop dat in Leliënberg waarschijnlijk sprake is van voornamelijk tweede generatie Chinezen, oftewel Chinezen die op Curaçao zijn geboren.

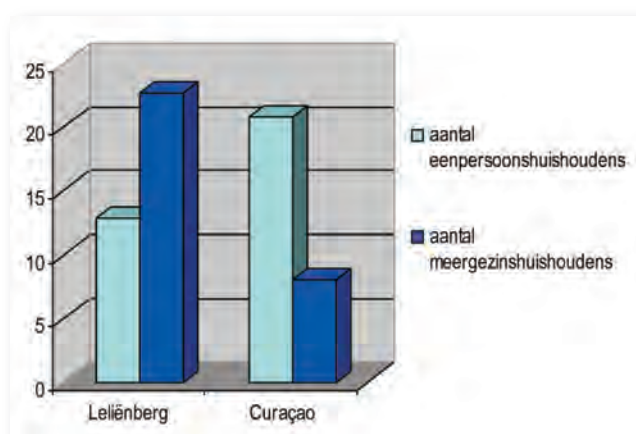
Tabel 3: *meest gesproken thuistaal in Leliënberg in 2001*

Gezinsstructuren

Het aantal éénpersoonshuishoudens is in Leliënberg het laagst van alle buurten op Curaçao, in de Census 2001 is bij 12,8% van alle gezinnen in Leliënberg sprake van een éénpersoonshuishouden. Op Banda'bou zijn, meer dan elders op het eiland, verschillende elementen van het Afrikaanse cultuurpatroon behouden, waaronder de structuur van de uitgebreide families waarbinnen meer dan één gezin / generatie samenwoont⁷. Dat is duidelijk terug te zien in de cijfers, tegenover een laag aantal éénpersoonshuishoudens staat in Leliënberg een hoog percentage meergezinshuishoudens. Na Soto kent Leliënberg het hoogste percentage meergezinshuishoudens van het hele eiland. In 2001 ruim 1 op de 5 huishoudsituaties, dat is bijna drie maal zoveel als gemiddeld op Curaçao.

Tabel 4: overzicht eenpersoonshuishoudens en meergezinshuishoudens in Leliënberg en Curaçao in 2001

Tienermoeders

Op Curaçao is sprake van een groot aantal tienermoeders, vergeleken met Westerse landen. Jong moeder worden heeft grote consequenties voor het sociaal-economische toekomstperspectief van deze vrouwen, zo blijkt uit een recent door de Federatie Antilliaanse Jeugdzorg uitgebracht onderzoek⁸. Bijna alle jonge tienermoeders stoppen voortijdig met school. Zwanger of met één of meer kleine kinderen is het ontplooiën van een stabiele toekomst met persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden en een onderwijs / arbeidscarrière niet gemakkelijk. Bovendien ontstaat vaak een moeilijk te doorbreken vicieuze cirkel, een meisje van wie de moeder tienermoeder is heeft ongeveer achtmaal zoveel kans als elk willekeurig ander meisje om zelf ook tienermoeder te worden. Leliënberg kent een serieus tienermoeder probleem. Er zijn relatief veel meisjes die voor hun zoe een eerste kind krijgen. In 2001 is het tienermoederpercentage in Leliënberg 12,5%, eilandelijk is sprake van een percentage van 7,3%.

⁷Zie noot 1

⁸Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (2010), Jong & Moeder; een inventariserend onderzoek naar de situatie van tienermoeders op de Nederlandse Antillen

Sociaal-economische situatie

Het gemiddelde huishoudinkomen bedraagt in Leliënberg Naf. 2359 per maand. Dat is net boven de armoedegrens zoals in 2008 op Curaçao is vastgesteld voor een gezin van 2 volwassenen met 2 kinderen. Behalve dat er in deze buurt sprake is van een meer dan gemiddeld aantal onderstandtrekkers, 10,3% tegenover een eilandelijk percentage van 8,2%, valt op dat het gemiddelde inkomen van een werkende met Naf. 1291 ongeveer op het niveau van minimumloon ligt en dus behoorlijk laag is. Als het gemiddelde huishoudinkomen en het gemiddelde inkomen van een werkende naast elkaar wordt gelegd, kan de conclusie getrokken worden dat in een gemiddeld gezin in Leliënberg in ieder geval 2 personen werken en inkomen verdienen.

Kinderspeeltoestelpleintje en voetbalveld

4. Participatie

Maatschappelijke participatie is één van de thema's die gebruikt wordt om de kwaliteit van leven in de wijken te meten. Hierbij gaat het om deelname aan onderwijs, arbeidsmarkt, sport, andere vormen van vrijetijdsbesteding en kerkdiensten.

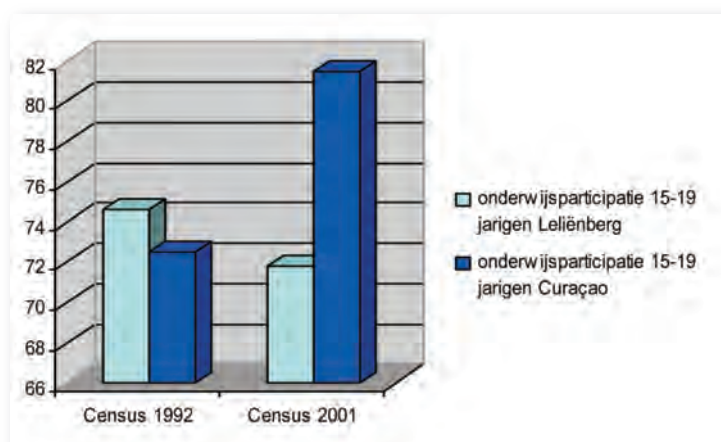
Onderwijs

Onderwijsparticipatie is voor Leliënberg duidelijk een aandachtgebied. Er is maar een beperkt aantal personen met een hogere opleiding woonachtig in deze buurt. Met 9,5 hoogopgeleiden per 100 laagopgeleiden scoort Leliënberg het laagst van heel Curaçao. Positief is wel dat ouders de instelling voor voorschoolse educatie wel redelijk goed weten te vinden, 38,7% van alle kinderen tussen de 0 en 3 jaar bezoekt een kindercrèche of speelschool. De deelname van 15-19-jarigen uit Leliënberg verdient extra aandacht. In 1992 was de school-participatiegraad van deze doelgroep iets hoger dan het eilandelijk gemiddelde, in 2001 gaan in Leliënberg aanzienlijk minder jongeren in deze leeftijdscategorie naar school dan gemiddeld op Curaçao het geval is.

'Mijn kinderen hebben niet meer echt in de 'kunuku' gewoond, zoals ik. Tegenwoordig is er een school in Barber, de kinderen hoeven niet meer helemaal naar Punda om naar school te kunnen'

Ligia Schoop-Lourens, sleutelinformant

Tabel 5: onderwijsparticipatie 15 t/m 19 jarigen in Leliënberg in 1992 en 2001

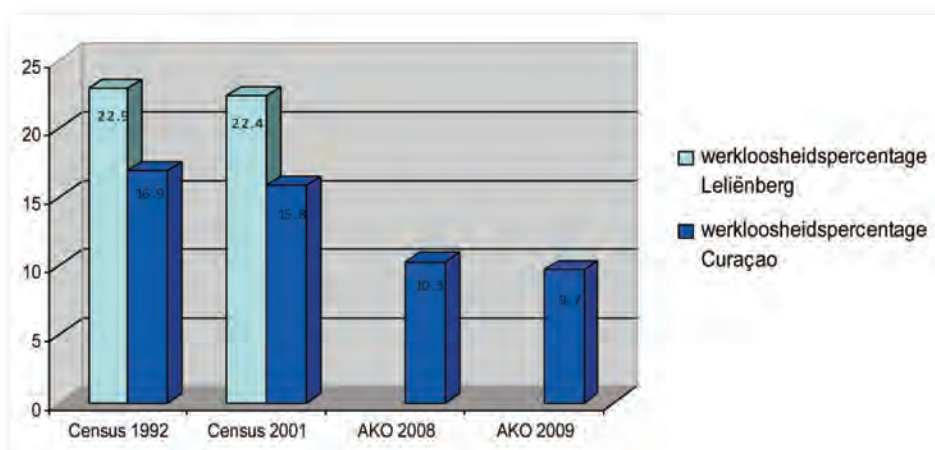

Veel kinderen blijven een of meer malen zitten in het basisonderwijs. In 2001 zit 34,1% van alle jongeren van 13, 14 of 15 jaar nog op de basisschool. Opmerkelijk is dat, ondanks een stijgende lijn tussen 1992 en 2001, het aantal drop-outs in Leliënberg in 2001 met 42,5% nog altijd enigszins lager is dan het eilandelijk gemiddelde van 45,2%.

Arbeid

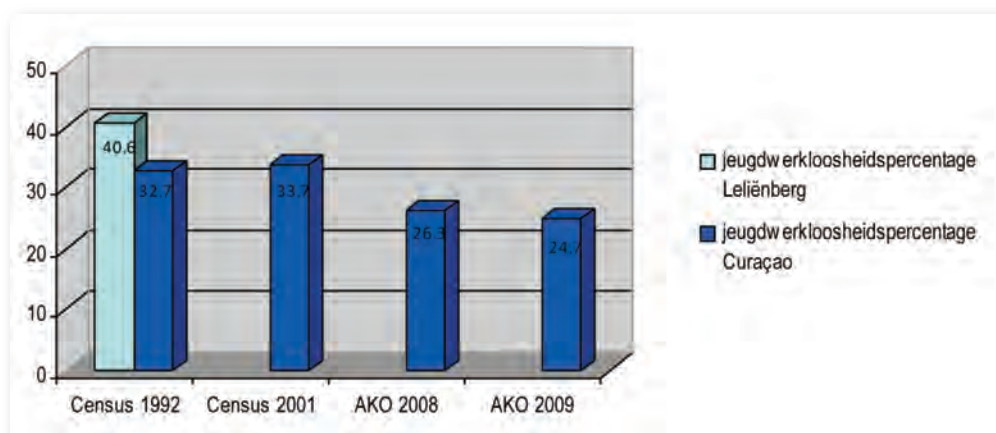
Het werkloosheidspercentage is in Leliënberg hoog te noemen. In zowel 1992 als 2001 heeft ongeveer 1 op de 4 à 5 inwoners (22,5%) van Leliënberg geen werk. Op de rest van het eiland varieert het werkloosheidscijfer tussen 16,9% in 1992 en 15,8% in 2001. Omdat geen recentere cijfers op buurtniveau bekend zijn is het niet mogelijk vast te stellen of de inwoners van Leliënberg meeliften met de eilandelijk verbetering die zich volgens de Arbeidskrachten-onderzoeken(AKO)⁹ van het CBS onlangs ingezet heeft. In 2008 is voor heel Curaçao het werkloosheidscijfer vastgesteld op 10,3%, in 2009 is de werkloosheid verder gedaald naar 9,7%.

Tabel 6: werkloosheidspercentage in Leliënberg in 1992, 2001, 2008 en 2009

Voor wat betreft de jeugdwerkloosheid zijn de meest recente beschikbare cijfers de Census van 1992, in 2001 is geen jeugdwerkloosheidscijfer vastgesteld.

Tabel 7: jeugdwerkloosheidspercentage in Leliënberg in 1992, 2008 en 2009

⁹CBS, Resultaten Arbeidskrachtenonderzoek Curaçao 2008 en 2009

5. Sociaal Kapitaal

Met sociaal kapitaal wordt bedoeld op de sociale netwerken en de wederkerigheid van contacten tussen mensen, vrienden, burens maar ook vreemden, alsook het onderlinge vertrouwen dat daaruit voortvloeit. Een van de aspecten van sociaal kapitaal is dus het vertrouwen in de mensen in je omgeving. De mate van vertrouwen is o.a. belangrijk voor de capaciteit van een collectiviteit om aan de verbetering van hun eigen leef- en woonklimaat te werken.

Vertrouwen

Als indicatoren voor dit vertrouwen worden in de buurtmonitor 4 verschillende soorten vertrouwen gemeten:

1. graad van vertrouwen in “voor het individu belangrijke anderen”, oftewel vertrouwen in mensen zoals je naaste burens, je huisarts en je collega’s;
2. graad van vertrouwen in “willekeurige anderen”, oftewel vertrouwen in bijvoorbeeld willekeurige jongelui of ouderen in je omgeving;
3. graad van vertrouwen in “vertegenwoordigers van maatschappelijke instituties” die actief zijn in je omgeving, zoals de wijkleiders, politici, religieuze leiders of een politieagent in de wijk;
4. graad van “algehele vertrouwen in anderen”, oftewel de mate van vertrouwen in alle eerder genoemde categorieën van mensen in de omgeving van de respondent.

Leliënberg is niet opgenomen in de buurtmonitor waardoor het niet mogelijk is over deze aspecten concrete conclusies te trekken. Wel is sociaal kapitaal aan bod gekomen in de gesprekken met buurtbewoners.

Sfeer en beleving sociale integriteit

“De samenleving is niet meer zoals vroeger. Vroeger kwamen de mensen veel meer bij elkaar thuis. Tegenwoordig is iedereen meer op zichzelf. Vroeger zaten de mensen in hun ‘kura’ of op de ‘porch’ met elkaar te praten. Dat gebeurt nauwelijks meer. De mensen zitten in huis, luisteren radio of kijken televisie. En, tegenwoordig is er ook internet.”

Gesprek met sleutelinformanten

Nog steeds wordt Leliënberg ervaren als een rustige woonbuurt, dat is ook iets wat de inwoners van Leliënberg koesteren en waarderen. Maar de mensen zien wel veranderingen. De onderlinge contacten worden minder, onder andere omdat de mensen meer binnen zitten. Ook het feit dat er ‘vreemdelingen’ in de buurt zijn komen wonen speelt een rol.

Rustige wegen

Oudere inwonster Lelienberg

6. Leefbaarheid

Leefbaarheid is de door bewoners ervaren kwaliteit met betrekking tot het wonen die bepaald wordt door het aanzicht van de woonomgeving en het gedrag van omwonenden en anderen die in de woonomgeving verkeren. Hierbij kan men streven naar een schoon en veilige wijk, maar ook het investeren in de sociale samenhang en de aanwezigheid van de nodige voorzieningen is hierbij belangrijk.

Kwaliteit Huisvesting

In Leliënberg zijn in de Census van 2001 in totaal 164 huizen geteld die bewoond zijn. Afgezet tegen de totale oppervlakte van Leliënberg betekent dat een woningdichtheid van 51 woningen per vierkante kilometer. Eilandelijk is er sprake van een gemiddelde woningdichtheid van 115 huizen per vierkante kilometer. Met 131,6 m² is de oppervlakte van de huizen in Leliënberg iets groter dan wat elders op Curaçao gebruikelijk is: 125,9 m². Dat heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat de huishoudens in Leliënberg groter dan gemiddeld zijn. Gemiddeld wordt een woning in Leliënberg in 2001 bewoond door 4 mensen, dat is het hoogste woningbezettingscijfer van heel Curaçao. Opvallend is dat er relatief veel bewoonbare huizen leeg staan, meer dan 1 op de 10 woningen wordt niet bewoond. Voor wat betreft de staat van de huizen geldt dat 8,5% als slecht wordt beoordeeld.

Het glooiende landschap van Leliënberg doet landelijk aan. Er slingeren smalle weggetjes van het ene naar het andere huis. Het is er rustig, alsof het altijd zondag is. De mensen groeten vriendelijk en zijn gemakkelijk te vinden voor een praatje. De huizen staan rommelig door elkaar, bijna allemaal op een groot terrein.

Tussen de huizen, een beetje verdwaald, ligt een sportveldje met twee goals erop zodat de plaatselijke jeugd er een balletje kan trappen.

Bijna alle huizen in Leliënberg zijn eigendomswoningen. Tegenover 100 eigendomswoningen staan slechts 5 huurhuizen.

Infrastructuur

“De belangrijkste wegen in Leliënberg zijn geasfalteerd, maar er zijn ook nog verschillende onverharde weggetjes. Vergeleken met vroeger is het wel beter geworden. In deze buurt bouwt bijna iedereen zijn eigen huis. Er is helemaal geen sociale woningbouw”.

*Virginia ‘Ina’ Doran-Manuel,
sleutelinformant*

Gekoppeld aan de kleinschaligheid en vanuit de vroegere functie als plantage is het voorzieningenaanbod in Leliënberg minimaal te noemen. De wijkbewoners kunnen zich als de dag van gisteren herinneren wanneer basisvoorzieningen zijn aangelegd. In 1954 begon de Curaçaose overheid met het asfalteren van de weg tussen Barber en Westpunt. Halverwege de jaren 50 werd radio ontvangst mogelijk. Aansluiting op het waterleidingsnet werd gerealiseerd rond 1960. Electriciteit was er toen nog steeds niet, het duurde tot 1970 voordat stroomvoorzieningen werden aangelegd.

Voor wat betreft openbaar vervoer waren de inwoners van Leliënberg lange tijd aangewezen op de “benenwagen”, oftewel, ze overbruggden grote afstanden te voet. Rond 1935 zette de Shell een truck in als bedrijfstransportmiddel om mensen vanuit Banda’bou naar de stad te transporteren. Banda’bou is uiteindelijk de laatste regio geworden die is aangesloten op het openbaar vervoer netwerk. Pas rond de jaren 50 gaan er bussen rijden. Nog steeds is het openbaar vervoer beperkt, er rijden maar een paar keer per dag bussen naar Banda’bou en niet alle gedeelten van de buurt zijn bereikbaar.

Voorzieningen als dokter, tandarts of winkel zijn er niet in Leliënberg. De inwoners zijn daarvoor aangewezen op omliggende buurten zoals Barber of Pannekoek. Er is wel een kerk, van de Zevende Dags Adventisten. Veel inwoners uit deze buurt zijn van de Katholieke kerk naar de Zevende Dags Adventisten overgestapt.

“Bijna iedereen op Banda’Bou was katholiek, ze gingen in Barber of Soto naar de kerk. Maar, de pastoors van de katholieke kerk blijven veel te veel in hun kerk zitten. Ze komen te weinig onder de mensen. Hier in de buurt ging een paar jaar geleden iemand met een bijbel in de hand bij mensen thuis praten over het geloof. Dat sprak zo veel meer aan, zo zijn de Zevende Dag Adventisten actief geworden in deze buurt. Eerst hielden ze diensten gewoon in een woonhuis, later bouwden ze zelf een kerk. Nu zijn er hier in de buurt 3 kerken van de Adventisten: hier in Leliënberg, in Flip en in Pannekoek.”

dhr. Muzo, sleutelinformant

Het voormalige gebouw van de Kredit Union Wacao is al lange tijd niet meer in gebruik. Vroeger was het een faciliteit die intensief gebruikt werd en ook een sociale functie had. Er werden onder andere kerkdiensten en feesten georganiseerd. De buurtbewoners zouden graag het gebouw zijn oude sociale functie teruggeven, echter het feit dat het gebouw in particulier bezit is bemoeilijkt de situatie.

Voormalig gebouw Kredit Union Wacao in Leliënberg

7. Veiligheid

Bij vormen van onveiligheid op wijkniveau wordt gedacht aan zaken als overlast van omwonenden, van groepen hangjongeren, maar ook criminaliteit en vandalisme, verkeersoverlast en overlast van drugsgebruikers. Ook situaties waar dreiging van uit gaat kunnen een gevoel van onveiligheid bij wijkbewoners teweeg brengen, zoals bijvoorbeeld weinig verlichting of groepen jongeren die samenscholen.

Er zijn geen objectieve onderzoeksgegevens bekend, Leliënberg maakt geen onderdeel uit van de Buurtmonitor 2007 of 2009. Gesprekken met sleutelinformanten en buurtbewoners geven wel een subjectief beeld over hoe criminaliteit beleefd wordt.

Criminaliteit

“Er was een tijd dat mensen als ze naar bed gingen de ramen en deuren gewoon open lieten. Dat kan nu echt niet meer. Af en toe kom je een ‘chòler’ in de wijk tegen en er wordt ook wel eens een geit gestolen”.

Lorencio ‘Tou’ Sambo, sleutelinformant

De moderne tijd brengt veranderingen mee over het gevoel van veiligheid dat de mensen hebben in de buurt. Daar waar in het verleden criminaliteit volledig ontbrak, is het nu iets waar ze zich ook mee geconfronteerd zien. Ook wordt er enige overlast gerelateerd aan drugsgebruik ervaren.

8. Gezondheid

De “gezonde wijken” benadering is gebaseerd op de gedachte dat actieve deelname van de mensen waar het om draait, bijdraagt aan hun persoonlijke ontwikkeling en aan het versterken van beoordeling- en beslissingsvermogens. In achterstandswijken is in het algemeen meer sprake van gemeenschapszin, hetgeen een goede mogelijkheid biedt de sociale norm positief te beïnvloeden.

Gezondheidsverschillen hebben volgens de literatuur te maken met de sociaal-economische positie van mensen, met hun gezondheidscultuur, hun huisvestingssituatie, hun opleidingsniveau en met het wel of niet hebben van werk. Deze verschillende factoren beïnvloeden elkaar, maar het is moeilijk wetenschappelijke bewijzen te vinden voor welke invloedsfactoren het meest van belang zijn.

Er zijn geen objectieve onderzoeksgegevens over deze buurt in relatie tot dit onderwerp beschikbaar. Doordat Leliënberg niet in de Buurtmonitor is opgenomen is het niet mogelijk concrete uitspraken te doen over gezondheidsbeleving, medicijngebruik, leefstijl en de manier waarop de inwoners tegen ziektekosten verzekerd zijn.

Zelf zijn de buurtbewoners kort en bondig over hun leefwijze: “E hendenan ta biba bon”.

9. Sociale kaart

Voor een beschrijving van dit onderdeel is gekeken naar de voorzieningen op wijkniveau, waaronder openbaar vervoer, maar ook de aanwezigheid van verschillende voorzieningen zoals een medisch centrum, bibliotheek, sport-faciliteiten, scholen, winkelvoorzieningen, etc.

Voorzieningen

In Leliënberg is het aantal voorzieningen beperkt. Er zijn 3 snacks: Shimaruku Snack, Alivio Senter en Henky's Place, die ook functioneren als ontmoetingsplek voor de buurt. Aan de grote weg, Kaminda Prosero ("Popo") G. Rojer, is een aantal zaken te vinden: Centro Mini-Market, lootjesverkoop Joe Black, AVF Paints Antilliaanse verffabriek B.V en Kibrahacha Bar-Restaurant. Voor inkopen, medische voorzieningen en onderwijs wijken de inwoners van Leliënberg uit naar omliggende zones, voornamelijk Barber. Voor meer specifieke inkopen en voortgezet onderwijs zijn de mensen aangewezen op de stad. In de buurt is wel een kerk, van de Zevende Dags Adventisten, en een voetbalveldje.

Kerk Zevende Dags Adventisten

Sociale Kaart

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van organisaties en instellingen die in Leliënberg gevestigd zijn. De organisaties worden geordend in 5 categorieën: wonen, werken, weten, welzijn en zorg.

Tabel 13: overzicht Sociale Kaart in Leliënberg

Categorie	Omschrijving	Informatie
Wonen	<i>geen organisatie in de buurt aanwezig</i>	
Werken	naam organisatie adres organisatie tel. organisatie contactpersoon omschrijving	Ban Bario Bèk Dokterstuin / Kas di Bario Dokterstuin Naast Landhuis Dokterstuin 8643301 Mevr. C. Liberia Vestiging van Dienst Werk en Inkomen voor de wijken van Grote Berg tot en met Westpunt voor ondersteuning bij het vinden van werk, PP-kaarten en andere sociale ondersteuning
Weten	<i>geen organisatie in de buurt aanwezig</i>	
Welzijn	<i>geen organisatie in de buurt aanwezig</i>	
Zorg	<i>geen organisatie in de buurt aanwezig</i>	

10. Wijkontwikkelingen

Actuele ontwikkelingen

Leliënberg is een relatief kleine woonwijk met weinig voorzieningen. Er zijn geen specifieke ontwikkelingen binnen de buurt te melden.

Problemen / behoeftes

Leliënberg is een rustige wijk, waar de mensen prettig leven. Op wat kleine criminaliteit na worden er geen specifieke problemen genoemd. Wel leeft onder de inwoners de wens om de straten een eigen naam te geven en is er behoefte aan verbetering van de wegen door ze te verharderen en straatverlichting aan te leggen. Tot slot is ook openbaar vervoer een aandachtspunt. Leliënberg is moeilijk bereikbaar, de kleine en grote bussen rijden enkel op de hoofdwegen, binnenwegen worden niet bereikt door het openbaar vervoer. Ook de beperkte internetvoorzieningen op Banda'bou worden als probleem ervaren. Er is slechts één internetprovider op het eiland die heel Banda'bou bedient. Andere internetproviders komen niet verder dan Tera Kora.

“Het openbaar vervoer in Banda'bou zou verbeterd kunnen worden door een centraal busstation in Barber te maken waar alle grote bussen naar toe rijden. Vanaf dit centrale busstation kunnen de kleine bussen mensen de wijken in brengen en binnen de wijken transporteren.

Gera Rodriguez, sleutelinformant

Helden /"Baluartenan"

"Bij ons in de buurt begonnen de Ka'i Orgel feesten op zondagmiddag. De zaterdagavond was lastig, omdat je op zondagochtend naar de kerk moest. Als het Ka' i Orgel aankwam vanuit Punda, zo rond een uur of 3, speelden we eerst een paar nummers voor de kinderen. Daarna nam de Ka'i Orgelspeler een korte pauze. Vanaf ongeveer 6 uur ging hij weer verder spelen, vaak de hele avond en nacht door. De mannen dronken rum of gin, geen bier omdat er geen mogelijkheid was het te koelen. Voor de vrouwen was er Curaçao Likeur of wijn, Ponche Crema bestond toen nog niet. Soms haalden de mensen ons over door te spelen tot maandagavond. Het werk vergaten we dan gewoon."

Serapio Pinedo, in "The sound of Curaçao Ka'i Orgel"

Het Ka'i Orgel¹⁰ is een belangrijk cultureel erfgoed van Curaçao. Een Ka'i Orgel is een draaiorgel dat geluiden maakt die doen denken aan een piano, kwarta, bas of gitaar. In Curaçao is de Wiri onlosmakelijk verbonden aan de Ka'i Orgel Muziek. Dit muziekinstrument verspreidde zich aan het begin van de 19e eeuw vanuit Engeland over heel Europa en bereikte Venezuela via Italiaanse Immigranten. Tussen Venezuela en Curaçao bestond in die tijd een intensieve handelsrelatie. Een Curaçaose zakenman, Horacio Sprock, die op dat moment in Venezuela woonde, nam het Ka'i Orgel mee naar Curaçao en startte samen met zijn broer een werkplaats om ze te bouwen. Er zijn ongeveer 40 Ka'i Orgels op Curaçao, waarvan er 20 nog operationeel zijn. Ka'i Orgels worden bespeeld op speciale dagen, bijvoorbeeld nationale feestdagen, buurtfeestdagen of soms in een hofje op zondagmiddag. Vroeger, tot de jaren 30 van de vorige eeuw, werd een Ka' i Orgel vervoerd op een kar, getrokken door paard of een ezel, later werd hiervoor een gemotoriseerd voertuig ingezet.

Een van de bekendste Ka'i orgelmakers, tevens producent van het grootste aantal orgels, is Serapio Pinedo, geboren in Flip, maar tegenwoordig woonachtig in Leliënberg.

¹⁰Bron: The sound of Curaçao Ka'i Orgel, Kas di Kultura, 2005

Bijlage 1: Profiel van zone Leliënberg

	Curaçao 1992 Census CBS	Curaçao 2001 Census CBS	Leliënberg 1992 Census CBS	Leliënberg 2001 Census CBS
Bevolking	144097	130627	691	653
Sexratio *	111	116	101	109
Jongeren % (0-14 jaar)	25,9	23,6	26	26
Personen % (15-65 jaar)	66	65,6	64	62
Ouderen % (65-plussers)	8,1	10,8	10	12
Katholieken %	81,3	80,1	93	89
Onkerkelijk %	5,1	4,6	5,1	0,6
Papiamentstalige Huishoudens %	83,3	80,8	99	91
Allochtonen %	12,5	15,8	0,3	6,2
Vertrekplannen %		6,2		2,3
Tienermoeders (15-19jr) %	7,0	7,3	4,5	12,5
Schoolparticipatie 15-19 jaar %	72,5	81,5	74,6	71,9
Schoolparticipatie 0-3 jaar %	35,2	42,4	25,5	38,7
13-14-15 jaar op basisschool %	26,2	19,2	19,2	34,1
Hoog opgeleid/100 laag opgeleid **	23,1	38,3	5,5	9,5
Drop-out %	45,3	45,2	34,7	42,5
Analfabeten %	3,9	3,6	5,8	3,0
Schoolbussers %	11,4	12,4	58,8	58,1
Gem. Inkomen werkende		2646		1291
Gem. Huishoudinkomen		3701		2359
Werkloos %	16,9	15,8	22,9	22,4
Jeugdwerkloosheid %	32,7	33,7	40,6	
Langdurig werkloos %		49,1		63,5
Economische afhankelijkheid	179	182	215	200

* Aantal vrouwen op 100 mannen

** Aantal hoog opgeleiden personen per 100 laag opgeleide personen

Bijlage 2: Geraadpleegde informanten

Dit buurtprofiel is tot stand gekomen dankzij de inzet en waardevolle bijdrage van velen. Speciale dank gaat uit naar de wijkvertegenwoordigers en alle bewoners die tijdens verschillende bezoeken en bijeenkomsten zeer veel informatie hebben aangeleverd:

- bewoners van Leliënberg
- dhr. Rudy Rooi
- dhr. Lorencio "Tou" Sambo

- mevr. Virginia “Ina” Doran-Manuel
- mevr. Ligia Schoop-Lourens
- mevr. Beatrix “Tichi” Leito-Koeiman
- dhr. Muzo
- mevr. Gera Rodriguez

Bijlage 3: Literatuurlijst

Bakhuis, Y. & M. Sevriens, *Problematiek van wijken in achterstandssituaties op Curaçao*. Task Force Antilliaanse Jongeren in samenwerking met Unidat di bario, Plataforma Otrobanda en Fundashon Pro Souax, Curacao

Brenneker, P. (1969-1975) *Sambumbu: volkskunde van Curaçao, Aruba en Bonaire*. Curaçao 1969-1975, Volume 1-10

Centraal Bureau voor de Statistiek (2002), *Censusatlas 2001*, Curacao, Nederlandse Antillen

Centraal Bureau voor de Statistiek (2003), *Leefsituatie in enkele achterstandsbuurten van Curacao. Historische achtergronden en statistische feiten*, Curaçao

Centraal Bureau voor de Statistiek (2010), *Resultaten Arbeidskrachten-onderzoek Curaçao 2009*, Curacao

Dienst Cultuur en Educatie (1994), *Nieuw beleid: Project wijkbeheer en vernieuwing, Curaçao*

Dienst Cultuur en Educatie (1996), *Relato final orientashon Rayon 2*, Curacao.

Dienst Cultuur en Educatie (2000), *Samenwerken aan Integrale Wijkaanpak*, Curaçao

Directie Cultureel Educatieve Zaken (KEZ) / Eilandgebied Curaçao (1996) *Cultureel Educatief Wijkbeleid Curacao 1997-2000*, Curacao

Eeuwens, P. A. (1932), *Barber, de oudste buitenparochie van Curaçao 1832-1932*, Curacao

Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (2003), *Ruimte voor de jeugd; een inventarisatie onderzoek naar bestaande faciliteiten voor kinderen en jongeren in verschillende wijken van Curaçao*, Curaçao

Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (2010), *Jong & Moeder. Een inventariserend onderzoek naar de situatie van tienermoeders op de Nederlandse Antillen*, FAJ in samenwerking met SIFMA, in opdracht van Samenwerkende Fondsen Aruba en Nederlandse Antillen, Curaçao/ Sint Maarten

Grupo di trabou IPK/ UNA (1993), *Kultura, base pa desaroyo propio di Korsou*. Nota di diskushon pa e seminario 20-21 di mart 1993, Curaçao

Huijgers, D. & Ezechiels (1992), *Landhuizen van Curacao en Bonaire*. Amsterdam/ Haarlem

Janknegt, R. (2007), *Curaçaoose Hofjes*. Publicatie onder auspicien van de Stichting Curaçaoose Hofjes. Willemstad, Curaçao

Komishon 150 Aña Enseñansa Katoliko (1992), *150 jaar Rooms Katholiek Onderwijs op de Nederlandse Antillen; een gedenkboek ter herinnering aan de komst der Zusters 150 jaar geleden op de Nederlandse Antillen*, Curaçao

Kultura propio (1996), *Barionan, base pa un nashon*, Curaçao

Leue, H. (1993), *Hende ta sostenè lok'e e mes a yuda krea!*, Curaçao

Martina, C. (1995), *Buurtcentrum een van de mechanismen voor de ontwikkeling van de buurtbewoners*, Curaçao

Weeber, L. & I. Witteveen (1991), *Futuro di Banda' bou, rèspèt, speransa pa un desaroyo propio*, Curaçao

Colofon

Buurtprofiel Leliënberg

Teksten:

Indigo Blue consult

In opdracht van:

Ministerie SOAW

Foto's:

Tysha Photography

Grafische vormgeving:

Ariadne Faries

Print/Distributie:

Ministerie SOAW

Informatie:

Ministerie SOAW

Sector Familie en Jeugd

Apna gebouw 5e verdieping

Tel: 466 93 43

MINISTERIE VAN
**SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID
EN WELZIJN**